

СОЦІАЛЬНА І ГУМАНІТАРНА ПОЛІТИКА

УДК 351.86:304]:061.2(100)

МІЖНАРОДНІ НЕУРЯДОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІОГУМАНІТАРНОЇ БЕЗПЕКИ

С. Є. Горбатюк,

*кандидат наук з державного управління,
докторант кафедри соціальної і гуманітарної політики,
Національна академія державного управління при Президентові України*

У статті обґрунтовано вплив міжнародних неурядових організацій на стабільність глобальної і національних систем соціогуманітарної безпеки у контексті їх внеску в розвиток та забезпечення соціальних і гуманітарних прав людини. Проведено аналіз правових документів ООН і РЄ, які визначають міжнародно-правовий статус міжнародних неурядових організацій. Розкрито організаційно-правові механізми взаємодії міжнародних неурядових організацій з організаціями системи ООН і РЄ.

Виявлено особливості функціонування інституту міжнародних неурядових організацій в умовах глобалізації соціогуманітарного простору. Розкрито функції, форми і методи діяльності міжнародних неурядових організацій як суб'єктів забезпечення соціогуманітарної безпеки.

Ключові слова: соціогуманітарна безпека, міжнародні неурядові організації, публічне адміністрування.

S. Ye. Horbatiuk,

*Ph.D in Public Administration, Doctoral Student of the Social and Humanitarian Policy Chair,
National Academy for Public Administration under the President of Ukraine*

INTERNATIONAL NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS AS SUBJECTS PROVIDING SOCIO-HUMANITARIAN SECURITY

The article provides grounds for the influence of international non-governmental organizations on the stability of the global and national systems of social and humanitarian security in the context of their contribution to the development and provision of social and human rights.

The analysis of the legal instruments of the UN and the COE, which define the international legal status of international non-governmental organizations, was conducted. Organizational and legal mechanisms of interaction between international non-governmental organizations with the UN system organizations and the COE was conducted.

Peculiarities of functioning of international non-governmental organizations in the context of globalization of socio-humanitarian space were outlined. The article covers functions, forms and methods of activities of international non-governmental organizations as subjects providing social and humanitarian security.

Key words: socio-humanitarian security, international non-governmental organizations, public administration.

С. Е. Горбатюк,

*кандидат наук государственного управления,
докторант кафедры социальной и гуманитарной политики,
Национальная академия государственного управления при Президенте Украины*

МЕЖДУНАРОДНЫЕ НЕПРАВИТЕЛЬСТВЕННЫЕ ОРГАНИЗАЦИИ КАК СУБЪЕКТЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ СОЦИОГУМАНИТАРНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

В статье обосновано влияние международных неправительственных организаций на стабильность глобальной и национальных систем социогуманитарной безопасности в контексте их вклада в развитие и обеспечение социальных и гуманитарных прав человека.

Проведен анализ правовых документов ООН и СЕ, определяющих международно-правовой статус международных неправительственных организаций. Раскрыты организационно-правовые механизмы взаимодействия международных неправительственных организаций с организациями системы ООН и СЕ.

Выявлены особенности функционирования института международных неправительственных организаций в условиях глобализации социогуманитарного пространства. Раскрыты функции, формы и методы деятельности международных неправительственных организаций как субъектов обеспечения социогуманитарной безопасности.

Ключевые слова: социогуманитарная безопасность, международные неправительственные организации, публичное администрирование.

© Горбатюк С. Е., 2017

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. На сучасному етапі цивілізаційного розвитку зростає роль міжнародних неурядових організацій (далі – МНУО) у формуванні орієнтирів політики держав у сфері забезпечення соціогуманітарної безпеки, які б відповідали цілям досягнення світових стандартів людського розвитку, соціального благополуччя, суспільної злагоди, культурного і духовного розвитку, ґрунтуючись на повазі до людської гідності та різноманітності. Тому розвинені держави, виходячи з розуміння, що належний стан соціогуманітарної безпеки є головним чинником досягнення високих стандартів життя населення, визначає конкурентоспроможність держави у світі і залежить від ефективності взаємодії держави, інститутів громадянського суспільства і громадян, прагнуть налагодити співпрацю з недержавним сектором, світовим співтовариством, використовуючи потенціал МНУО.

Для України в умовах суспільної недовіри до реформ, загострення фундаментальних і системних соціальних, економічних та гуманітарних проблем, що призводять до стагнації механізмів самоорганізації, самоврядування і, нарешті, саморозвитку, досягнення належного рівня соціогуманітарної безпеки є цінністю для всього суспільства. Отже, проблема вивчення МНУО як суб'єкта забезпечення суспільного розвитку і соціогуманітарної безпеки є вкрай важливою з огляду на потреби теорії та практики публічного адміністрування.

Аналіз останніх публікацій за проблематикою та виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однією з особливостей сьогодення є зростання уваги наукової спільноти до МНУО у контексті їх впливу на процеси суспільного розвитку і безпеки. Окремим напрямом наукових досліджень стали питання правового статусу МНУО в системі міжнародних відносин (М. Драгоманов, У. Ільницька, А. Карась, С. Кравченко, Є. Кузнецова, Т. Розова, О. Тарасов [5], Ф. Фукуяма та ін.), вийшли у світ наукові праці, присвячені висвітленню ролі НУО у глобальній політиці (Дж. А. Пол [1], С. Козлов та ін.), проблемам взаємовідносин недержавних організацій і органів державної влади (Ю. Горемікіна, Є. Захаров та ін.). Науковці звертаються до проблематики МНУО у контексті формування та реалізації соціальної політики (О. Петроє, М. Кравченко, А. Попок, В. Скуратівський, В. Троцинський та ін.).

Водночас, незважаючи на численні наукові праці, роботи експертів та аналітиків, доводиться констатувати відсутність комплексного

дослідження ролі МНУО в забезпеченні соціогуманітарної безпеки та їх впливу на процеси соціогуманітарного розвитку в глобальному, регіональному, національному вимірах. Тому **метою статті** є розкриття правових засад і особливостей діяльності МНУО як суб'єкта забезпечення соціогуманітарної безпеки.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Міжнародне співтовариство однозначно визнало факт, що країни у вирішенні питань соціогуманітарної безпеки залежать як одна від одної, так і від конструктивної участі всіх її суб'єктів, у колі яких дедалі більшу роль відіграють НУО, у структурі яких провідне місце належить МНУО. З приводу визнання НУО в соціумі Дж. А. Пол підкреслив, що з огляду на роль у суспільстві сучасні НУО можуть набувати великої легітимності, іноді більше, ніж національна влада [1].

Уведення в міжнародно-правові відносини категорії “неурядова організація” (nongovernmental organization) також пов'язано з діяльністю і авторитетом у світовому співтоваристві МНУО: “Ротарі клуб” (США, історію датує з 1905 р.), а також гуманітарної організації “Міжнародний комітет червоного хреста” (утворена в 1863 р. у Женеві, Швейцарія). Завдячуючи активності цих організацій до Статуту ООН була включена ст. 71, якою закріплено міжнародно-правові засади діяльності НУО, а також повноваження Економічної і соціальної ради ООН (ЕКОСОП) проводити належні заходи для консультацій із НУО, зацікавленими в питаннях, що належать до її компетенції [2]. Цими повноваженнями не випадково наділено саме ЕКОСОП. Адже більшість НУО опікувались питаннями, що стосувалися соціогуманітарних аспектів життєдіяльності суспільства як у національних, так і міжнародному вимірі і належали до сфери предметної компетенції саме ЕКОСОП.

Заслугою ЕКОСОП стало створення організаційно-правового механізму взаємодії та надання консультативного статусу НУО, закріплення їх прав і обов'язків. Утворивши Резолюцією ЕКОСОП 3(II) від 21 червня 1946 р. Комітет з неурядових організацій як головний міжурядовий орган, що відповідає за взаємодію з НУО, в системі ООН було інституціалізовано цей напрям діяльності. Згодом організаційні зміни в роботу Комітету вносилися наступними резолюціями ЕКОСОП, зокрема функції Комітету було уточнено Резолюцією 1996/31 “Консультативні відносини між Організацією Об'єднаних Націй і неурядовими організаціями” [3].

Критерії закріплення статусу НУО в контексті виконання їх консультативної місії в системі

ООН також визначаються ЕКОСОП. Резолюція ЕКОСОП 1996/31 “Консультативні відносини між Організацією Об’єднаних Націй і неурядовими організаціями” [3] увела нові механізми взаємодії з НУО, водночас знов акцентувала на різниці між статусом учасника дебатів без права голосу (ст. 69, 70 Статуту ООН) і консультативним статусом НУО (ст. 71 Статуту ООН), підкреслюючи їх відмінні права перед ЕКОСОП (п. 18 Резолюції ЕКОСОП 1996/31). Новелою документа стало надання консультативного статусу національним і регіональним НУО; запровадження нової форми взаємодії ООН і НУО через їх участь у міжнародних конференціях під егідою ООН; визначення процедури сприяння діяльності НУО з боку Секретаріату і Генерального Секретаря ООН. Цією ж Резолюцією закріплено нині діючі форми консультативних статусів неурядових організацій:

– загальний (генеральний) консультативний статус, що надається організаціям, діяльність яких пов’язана з більшістю видів діяльності ЕКОСОП і його допоміжних органів, економічним і соціальним життям мешканців районів, які вони репрезентують, а членський склад широко представляє основні верстви суспільства у великій кількості країн із різних регіонів світу (CARE International (1991), CIDSE (1972), Greenpeace International (1998), Help Age International (1995), International Alliance of Women (1947), International Council on Social Welfare (1972), International Organization of Employers (1947), Oxfam International (2002) та ін.);

– спеціальний консультативний статус – надається організаціям, які мають спеціальну компетенцію в кількох сферах діяльності ЕКОСОП і його допоміжних органів, відомі в міжнародних масштабах у сферах, в яких отримали або домагаються консультативного статусу (Doctors Worldwide (2012), Education International (1950), European Youth Forum (1999), Global Exchange (1999) та ін.);

– “список” (“реєстр”), до якого включають НУО, які, не маючи загального або спеціального консультативного статусу, у рамках своєї компетенції час від часу роблять внесок у роботу ЕКОСОП або його допоміжних органів (ZHO Foundation (1997), Association for World Education (1979), Committee for Economic Development (1970), Global Health Council (1987), Help Old People (2010) та ін.).

Відповідно до офіційного списку всіх НУО, що мають консультативний статус в ЕКОСОП станом на вересень 2016 р. [4], який оприлюднено на інформаційному ресурсі Комітету з неурядових організацій ЕКОСОП (<http://csonet.org/index.php?menu=80>), українські НУО активно співпрацюють з ООН, отримавши консультативний статус. Серед них – Всеукраїнська громадська організація “Асоціація християнських центрів реабілітації осіб, залежних від наркотиків та алкоголю” (2014); Всеукраїнська спілка громадських організацій “Конфедерація громадських організацій інвалідів України” (2014); Федерація професійних спілок України (2009); Українська громадська соціально-політична асоціація – Національна асамблея інвалідів (2010). Також потрібно відзначити МНУО організації з консультативним статусом в ЕКОСОП, що представляють інтереси мільйонів українців у світі: заснований у 1967 р. в Нью-Йорку Світовий конгрес українців (2003), який сьогодні має мережу складових організації та підтримує зв’язки з українцями у 53 країнах і об’єднав українські організації-члени із 35 країн, активно просуваючи українські питання на міжнародних форумах та під час зустрічей із посадовими особами ООН, ЄС, РЄ, НАТО, ОБСЄ; засновану в 1948 р. у Філадельфії (США) Світову федерацію українських жіночих організацій (1993), яка, об’єднавши нині 27 організацій із 17 країн на чотирьох континентах, активно працює у сфері забезпечення соціогуманітарного розвитку, докладаючи зусилля для збереження української мови, соціальних традицій, культури, підтримки розвитку стабільної, демократичної, незалежної України.

Водночас потрібно зазначити, що інформаційні ресурси органів державної влади України, зокрема Міністерства юстиції, Міністерства закордонних справ, Міністерства соціальної політики та ін., не містять інформації про українські недержавні організації, які отримали консультативний статус у ЕКОСОП. Таким чином, суспільство недостатньо поінформовано про міжнародну діяльність українських НУО, держава не використовує потенціал цих організацій для просування національних інтересів у світовому співтоваристві і розв’язання соціогуманітарних проблем у країні, а самі НУО позбавлені підтримки, зокрема інформаційної, з боку держави.

Загалом, за інформацією ЕКОСОП, станом на вересень 2016 р. консультативні функції виконували 4513 НУО, з яких 149 – організації із загальним консультативним статусом, 3389 – із спеціальним консультативним статусом і 975 – відповідно до реєстру [4]. Як показує аналіз діяльності організацій, більшість МНУО, які отримали загальний консультативний статус, реалізують свої права у гуманітарній сфері.

Ураховуючи політику ООН, співпраця із МНУО у рамках консультативних відносин пе-

редбачена засновницькими документами міжнародних міжурядових організацій, які активно працюють у сфері забезпечення соціогуманітарної безпеки. Зокрема, Статутом ВООЗ (ст. 71), Статутом ЮНЕСКО (ст. 11), Статутом МОП (п. 3 ст. 12), Статутом ФАО (ст. 13) та ін. правовий статус МНУО визначається й правилами процедури міжнародних міжурядових організацій і їх органів: ЕКОСОП (гл. 13) і функціональних комісій ЕКОСОП (гл. 13), ЮНКТАД (гл. 14) і Ради ЮНКТАД (гл. 15), Всесвітньої асамблеї охорони здоров'я (ст. 22) і виконавчого комітету ВООЗ (ч. 2 ст. 4), Генеральної конференції ЮНЕСКО (ст. 68) та ін.

Роль основного суб'єкта формування міжнародного права і політики у сфері взаємодії та регламентації діяльності МНУО фактично закріпила за собою ООН. Сьогодні діяльність МНУО регламентується міжнародним звичаєвим правом на свободу асоціацій, що знайшло закріплення в резолюціях Генеральної Асамблеї ООН, зокрема Загальної декларації прав людини 1948 р. (ст. 20), Декларації про право та обов'язок окремих осіб, груп і органів суспільства заохочувати та захищати загальновизнані права людини та основні свободи 1998 р. (ст. 5); міжнародних договорах: Конвенції про статус біженців 1951 р. (ст. 15), Конвенції про статус апатридів 1954 р. (ст. 15), Міжнародній конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації 1965 р. (ст. 5), Міжнародному пакті про громадянські і політичні права 1966 р. (ст. 22), Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права 1966 р. (ст. 8), Конвенції про припинення злочину апартеїду та покарання за нього 1973 р. (ст. 2), Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979 р. (ст. 7), Конвенції про права дитини 1989 р. (ст. 15) [5, с. 127–128].

Розвиваючи норми ООН, правові основи діяльності МНУО в Європі було закладено Європейською конвенцією про визнання юридичними особами міжнародних неурядових організацій, ухваленою в 1986 р. До цього часу на європейському просторі не було діючого міжнародного документа, який би визначав правові аспекти і сприяв діяльності НУО, хоч РЄ ще в 1951 р. визнала їх важливість, у зв'язку з чим у рамках організації було здійснено низку кроків, зокрема: прийнято відповідну резолюцію, яка передбачала консультації з НУО з питань, що належать до компетенції РЄ; визначено керівні принципи надання консультативного статусу групі НУО (1954); прийнято резолюцію (72) 35 Комітету міністрів РЄ, в якій закріплено нові правила щодо відносин РЄ з НУО залежно від того, мають вони консультатив-

ний статус чи ні (1972); прийнято рішення щодо відбору Комітету експертів із міжнародних НУО (CJ-R-OR) із повноваженнями щодо складання відповідного інструментарію для НУО; проведено три засідання CJ-R-OR у 1982 і 1983 р. та представлено проект Європейської конвенції про визнання правосуб'єктності МНУО.

Отже, значення роботи МНУО в інтересах міжнародної спільноти, особливо в науковій, культурній, благодійній, філантропічній, освітній сферах, у сфері охорони здоров'я, а також їх внесок у реалізацію цілей і принципів, закріплених у Статуті ООН і Статуті РЄ, знайшло підтвердження в Європейській конвенції про визнання юридичними особами міжнародних неурядових організацій [6] (далі – Конвенція ETS N 124). Конвенція ETS N 124 закріпила головні ознаки МНУО: некомерційна мета міжнародної суспільної користі; заснування через застосування норм міжнародного права Стороною – учасником Конвенції; здійснення своєї діяльності, забезпечуючи вплив не менш ніж у двох державах; наявність свого зареєстрованого офісу на території однієї Сторони та центрального органу управління і контролю на території цієї самої або іншої Сторони [7]. І хоч Конвенція ETS N 124 відкрита до підписання з 24 квітня 1986 р., станом на 29 серпня 2017 р. її ратифікували/приєдналися 11 держав-членів РЄ: Австрія, Бельгія, колишня югославська Республіка Македонія, Греція, Кіпр, Нідерланди, Португалія, Словенія, Сполучене Королівство, Франція, Швейцарія; а Ліхтенштейн підписав 2 травня 2017 р. без ратифікації [8]. Україна не є договірною стороною в рамках Конвенції ETS N 124.

З огляду на зростання ролі НУО та їх внесок у суспільний розвиток через різні форми діяльності, які розглядаються як “засіб зв'язку між різними сегментами суспільства і державними органами, через обстоювання змін у праві і державній політиці, надання допомоги тим, хто її потребує, розробку технічних і професійних стандартів, моніторинг відповідності існуючих зобов'язань за національним та міжнародним правом і до надання засобів особистісної реалізації і відстоювання, просування й захисту інтересів, що поділяються іншими” учасниками багатосторонньої зустрічі, організованої РЄ, у 2002 р. було прийнято Фундаментальні принципи щодо статусу неурядових організацій в Європі [9]. Документ, по суті, дав визначення і сформулював основні принципи, цілі, вимоги до заснування, змісту статутів, членства, набуття правосуб'єктності, управління, визначив засади фінансування, упровадження

механізмів прозорості і підзвітності, відносин із державними органами й суспільством, а також особливості нагляду і відповідальності. Згідно з документом НУО є добровільними самоврядними організаціями і не підлягають управлінню з боку органів державної влади; охоплюють асоціації, благодійні заклади (charities), фонди (foundations, funds), некомерційні корпорації, товариства і довірчу власність в управлінні (trusts), водночас не включають організації, що діють як політичні партії. З приводу останнього в політичних і адміністративних колах тривають активні дискусії. Адже сьогодні все складніше дотримуватися розмежування соціальної, гуманітарної і політичної складових забезпечення соціогуманітарного розвитку. Світова спільнота неодноразово була свідком, коли саме соціальні і гуманітарні проблеми детермінували політичні конфлікти. НУО впливали на політичні рішення, а політичні партії брали відповідальність за розв'язання соціальних і гуманітарних проблем. Тому мета сучасних демократичних держав – забезпечення збалансованого соціогуманітарного розвитку і безпеки. А це неможливо без широкого залучення всіх суб'єктів, у тому числі МНУО як важливого елемента сучасних міжнародних відносин, які вже зарекомендували себе кращим засобом превентивної дипломатії у справі запобігання конфліктам, інструментом розв'язання глобальних проблем людства, залучення до них уваги урядів, міжнародних організацій, спільноти.

Беручи до уваги зростання ролі МНУО в суспільстві і водночас невелику кількість країн-підписантів у рамках Конвенції ETS N 124, Комітет міністрів РЄ у 2007 р. прийняв Рекомендацію CM/REC(2007)14 [10], в якій відзначив внесок НУО в реалізацію прав людини, зокрема через сприяння просвіті суспільства, культурному життю, соціальному благополуччю, забезпеченню підзвітності та прозорості влади, а також зафіксував побажання РЄ щодо збільшення числа договірних сторін у рамках Конвенції ETS N 124 і рекомендації урядам держав-членів, зобов'язуючи їх керуватися в національному законодавстві, політиці і практиці мінімальними стандартами, встановленими у Рекомендації, враховувати їх під час моніторингу виконання зобов'язань, а також забезпечити широке інформування органів державної влади, закладів освіти, парламентарів, НУО і громадськості.

Відомо, що НУО у багатьох випадках значно швидше й ефективніше, ніж держава, задовольняють потреби суспільства в соціальній і гуманітарній сфері. Насамперед там, де не спрацювають

або не можливо застосувати ринкові механізми. Водночас потрібно акцентувати на участі МНУО у формуванні нормативної бази та стандартизації їх безпосередньої діяльності. Безпрецедентним заходом стало підписання 6 червня 2006 р. у Лондоні керівниками 11 провідних МНУО, які працюють у сфері захисту прав людини, довкілля, соціального розвитку, міжнародного міжгалузевого зв'язу етичних норм діяльності НУО – Хартії відповідальності НУО [11]. У зв'язку з цим потрібно відзначити й ухвалені Конференцією МНУО РЄ на засіданні 1 жовтня 2009 р. “Кодекс кращих практик участі громадськості у процесі прийняття рішень”. Документ не лише зафіксував механізм залучення НУО до процесу прийняття рішень, а й наголосив на соціогуманітарних пріоритетах їх місії: “Основні види діяльності неурядових організацій зосереджені на принципах соціальної справедливості, прав людини, демократії та верховенства права. Метою неурядових організацій є просунення цих принципів та поліпшення життя людей” [12]. Важливо, що нові форми прозорості та підзвітності НУО запроваджувались на добровільній основі і за їх ініціативи.

Отже, аналіз особливостей становлення та розвитку стандартів діяльності МНУО дає підстави вважати, що перспективи їх подальшого ствердження як суб'єктів забезпечення соціогуманітарної безпеки багато в чому визначатимуться характером взаємодії як із державними, так і недержавними акторами. Беручи до уваги пріоритетні напрями діяльності більшості організацій: захист соціальних і гуманітарних прав людини незалежно від її національної, професійної та ін. належності, зокрема захист права на життя, здоров'я, освіту, соціальне забезпечення, інформацію, здорове довкілля та багато іншого, сучасні МНУО стали суб'єктами забезпечення суспільного розвитку, удосконалення й оптимізації процесів соціогуманітарної безпеки, формуючи глобальний соціогуманітарний простір і суспільство, яке сповідує примат гуманістичних цінностей.

Вочевидь світова громадськість вирішує проблеми соціогуманітарної безпеки, використовуючи поряд із можливостями ООН, РЄ та інших міжурядових організацій потенціал МНУО. Швейцарський суспільно-політичний журнал The Global Journal представив рейтинг 100 кращих НУО світу [13], що ефективно сприяють розв'язанню проблем на місцевому, національному або міжнародному рівнях. Як показали результати дослідження, більшість організацій активно

працюють над розв'язанням проблем соціогуманітарного розвитку: близько 16% із них свою діяльність проводять у сфері охорони здоров'я та медичної допомоги, 10% – суспільного розвитку і гуманітарної допомоги, 9% – освіти, 7% – подолання та скорочення бідності. Чотири з перших шести позицій у рейтингу посіли МНУО США, що великою мірою пояснюється можливістю їх організаційного, технологічного, ресурсного (зокрема фінансового), інтелектуального, інформаційного впливу на важливі сфери соціогуманітарного розвитку.

Узагальнення досвіду МНУО в умовах глобалізації соціогуманітарного простору дає змогу сформулювати найбільш типові функції, які вони виконують як суб'єкти забезпечення соціогуманітарної безпеки: вивчення потреб суспільства, окремих соціальних і професійних груп у контексті зміни характеру викликів і загроз соціогуманітарній безпеці; участь у правотворчому процесі та формуванні політики у сфері забезпечення соціогуманітарної безпеки на глобальному, регіональному, національному рівнях; лобістська діяльність, сприяння легітимації політики; налагодження зв'язку між державами, міжнародними міжурядовими організаціями та недержавним сектором у забезпеченні соціальних і гуманітарних прав людини, визначенні соціально-економічних і соціокультурних засад соціогуманітарного розвитку як передумови реалізації соціального потенціалу кожної людини і забезпечення цілей людського розвитку; формування та поширення ідеології людиноцентризму в системі забезпечення соціогуманітарної безпеки; інформування органів державної влади, міжнародних міжурядових організацій, недержавного сектору про тенденції соціогуманітарного розвитку і основні завдання, принципи, пріоритети організації відповідно до своєї компетенції, поширення інформації та кампанії з популяризації соціальних і гуманітарних прав людини; пропаганда загальнолюдських цінностей; проведення аналітичних досліджень, моніторингів, експертна, консультативна, дорадча діяльність з питань захисту фундаментальних прав людини, зокрема подолання бідності, безробіття, дискримінації за будь-якими ознаками, доступу до соціальних, медичних послуг, освіти та інформації, культурної спадщини, розвитку дітей і молоді, захист уразливих груп населення та ін.; надання соціальних, медичних, психологічних, освітніх, правозахисних, соціально-культурних, інформаційних, консалтингових та інших послуг населенню, фандрейзинг; здійснення контролю за дотриманням норм міжнародного і національ-

ного права, реалізацією міжнародних зобов'язань держав на національних рівнях, насамперед щодо поваги людської гідності та гарантування належної якості й безпеки життя незалежно від статі, віросповідання, етнічної належності, регіону проживання; утворення спеціальних слідчих комісій для розслідування ситуації щодо дотримання соціальних і гуманітарних прав людини та ін.

Діяльність МНУО у сфері забезпечення соціогуманітарної безпеки характеризується різноманіттям форм і методів, серед яких: організація гуманітарних місій, реалізація соціальних та гуманітарних програм і проектів, зокрема боротьба з голодом, надання соціальної, медичної, правової допомоги, підтримка освітніх, культурних, екологічних, антидискримінаційних та ін. завдань забезпечення соціогуманітарного розвитку; підготовка, перепідготовка і підвищення кваліфікації кадрів із застосуванням усіх сучасних форм, методів і засобів організації навчального процесу; організація наукових досліджень та науково-комунікативної діяльності, зокрема конференцій з проблематики захисту та просування соціальних і гуманітарних прав людини; організація і проведення моніторингів, складання рейтингів країн за показниками, що визначають якість соціогуманітарного розвитку (Британська міжнародна благодійна організація Charities Aid Formation – Всесвітній індекс благодійності (World Giving Index), Інститут економіки і миру (The Institute for Economics and Peace) – Рейтинг миролюбності країн світу (Global Peace Index); Social Progress Imperative – Рейтинг країн світу за рівнем соціального прогресу (The Social Progress Index); Transparency International – Індекс сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index) та ін.); утворення фондів з метою сприяння соціогуманітарному розвитку й подолання викликів безпеці та ін.

Подальша оптимізація цих форм діяльності пов'язана з широким запровадженням інноваційних технологій, що на рівні МНУО відбувається значно швидше, ніж у державному секторі. Водночас поглиблення та більш активна взаємодія всіх суб'єктів забезпечення соціогуманітарної безпеки є визначальним чинником досягнення цілей людського розвитку. Сьогодні існують різні форми інформування, обміну передовим досвідом, забезпечення можливості щодо подання рекомендацій МНУО тощо. ЕКОСОП з цією метою відкрив для НУО, агентств, фондів, програм ООН спеціальний інтернет-портал (<http://esango.un.org/irene/>), показала свою дієвість практика ведення державних реєстрів, утворення консультативних порталів, публікація Кодексів передової

практики залучення громадянського суспільства (Естонія, Великобританія) та ін. Звичайно вибір форми залишається за державами, проте вочевидь вони мають створити належні умови для розвитку співпраці та поширення у суспільстві інформації про діяльність МНУО.

В українському контексті не втрачає актуальності питання інформування громадськості про МНУО. Важливим завданням держави є підтримка МНУО, яка має ґрунтуватися на чітких і об'єктивних критеріях відбору організацій та оприлюдненні в повному обсязі інформації про таку підтримку. Потребує негайного розв'язання проблема забезпечення перекладу, адже відсутність можливості скористатися інформацією стає суттєвим бар'єром у відносинах влади, МНУО і громадян. Для оптимізації політико-правових механізмів співпраці України з МНУО необхідно вжити заходів щодо вивчення доцільності підписання Конвенції ЕТС N 124. Держава має побудувати систему взаємодії органів влади і громадськості, яка стане основою для утворення та розвитку в країні організацій міжнародного рівня та збільшення кількості українських НУО, які представлятимуть інтереси українського суспільства у світовому співтоваристві, у тому числі через збільшення кількості українських НУО, що отримали консультативний статус у міжнародних міжурядових організаціях, зокрема ООН.

У міжнародному аспекті на часі питання вдосконалення політико-правових механізмів і міжнародно-правових норм забезпечення діяльності МНУО, що пов'язано з географічним розширенням представництва МНУО, розгортанням спектра їх діяльності, подальшою інституалізацією як суб'єктів забезпечення соціогуманітарної безпеки.

Висновки. В умовах сучасних викликів необхідно значно ширше трактувати поняття безпеки, яке сьогодні вийшло за межі традиційного його розуміння з позиції воєнного і політичного аспектів. Увага світової спільноти змістилася в

бік соціально-економічної і гуманітарної складової безпеки, тому можливості МНУО у сфері забезпечення соціогуманітарної безпеки є надзвичайно важливими. Користуючись підтримкою потужних міжурядових організацій, національних держав, громадськості, МНУО мають високий соціально-політичний потенціал у сфері досягнення цілей людського розвитку і безпеки – головної мети ООН. Їх значимість як суб'єктів забезпечення соціогуманітарної безпеки визначається необхідністю підтримки гуманістичних засад організації політичного процесу на всіх рівнях управлінської вертикалі, потребою захисту соціальних і гуманітарних прав людини, входження національних акторів у світовий соціогуманітарний простір.

Аналіз юридичної природи МНУО дає змогу ідентифікувати їх як суб'єктів забезпечення соціогуманітарної безпеки, який, діючи в рамках міжнародно-правових норм, реалізує свої статутні функції у соціальній, гуманітарній, економічній, безпековій сфері та є невід'ємним елементом прийняття рішень на глобальному, регіональному і національному рівнях. Розширення сфери компетенції МНУО супроводжується унормуванням питання їх відповідальності, підзвітності, відкритості і прозорості діяльності. Набувши правосуб'єктності, маючи потужний організаційний, кадровий, інтелектуальний, ресурсний потенціал, МНУО успішно вирішують питання, пов'язані з дослідженням глобальних проблем сучасності, володіють ефективним інструментарієм надання допомоги органам державної влади і мобілізації суспільства для прискорення процесів, спрямованих на подолання викликів і загроз соціогуманітарній безпеці.

Перспективи подальших досліджень. З огляду на роль НУО у світовому співтоваристві подальші наукові розвідки доцільно спрямувати на більш глибоке вивчення національних практик правового регулювання відносин органів державної влади і НУО.

Список використаних джерел

1. James A. Paul. NGOs and Global Policy – Making [Електронний ресурс] / A. P. James. – Режим доступу : <https://www.globalpolicy.org/component/content/article/177/31611.html>
2. Устав Организации Объединенных Наций : междунар. док. от 26 июня 1945 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_010
3. ECOSOC Resolution 1996/31 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://csonet.org/content/documents/199631.pdf>

References

1. James, A.P. NGOs and Global Policy-Making, available at : <https://www.globalpolicy.org/component/content/article/> (Accessed 12 August 2017).
2. The Verkhovna Rada of Ukraine, "Charter of the United Nations: International document" as of 26 June 1945, available at : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_010 (Accessed 12 August 2017).
3. (1996), "ECOSOC Resolution 1996/31", available at : <http://csonet.org/content/documents/199631.pdf> (Accessed 02 August 2017).

4. Official list of all NGOs in consultative status with ESOCOC, as of September 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://csonet.org/index.php?menu=80>
5. Тарасов О. Правосуб'єктність міжнародних неправительствених організацій: персонологічний аналіз [Електронний ресурс] / О. Тарасов. – Режим доступу : <http://www.legeasiviata.in.ua/archive/2014/6-2/33.pdf>
6. Explanatory Report to the European Convention on the Recognition of the Legal Personality of International Non – Governmental Organisations, Strasbourg, 24.IV.1986 [Електронний ресурс] // European Treaty Series. – № 124. – Режим доступу : <https://rm.coe.int/16800ca439>
7. European Convention on the Recognition of the Legal Personality of International Non – Governmental Organisations, Strasbourg, 24.IV.1986 [Електронний ресурс] // European Treaty Series. – № 124. – Режим доступу : <https://rm.coe.int/168007a67c>
8. Chart of signatures and ratifications of Treaty 124 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/124/signatures?p_auth=biF2cW0d
9. Fundamental Principles on the Status Of Non – Governmental Organisations in Europe [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.osce.org/odihr/37858?download=true>
10. Рекомендація CM/Rec(2007)14 Комітету міністрів Ради Європи державам – членам (щодо створення та діяльності неурядових організацій) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_937
11. НПО подають пример: ведущие международные неправительственные организации подписывают Хартию ответственности [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://amnesty.org.ru/node/774/>
12. Кодекс кращих практик участі громадськості у процесі прийняття рішень, ухвалений Конференцією міжнародних неурядових організацій Ради Європи на засіданні 1 жовт. 2009 р. ; CONF/PLE(2009)CODE1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://rm.coe.int/16802eeddb>
13. TOP 100 NGOs, The Global Journal [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.ngoadvisor.net/top100ngos/>
4. (2016), “Official list of all NGOs in consultative status with ESOCOC” as of September 2016, available at : <http://csonet.org/index.php?menu=80> (Accessed 05 August 2017).
5. Tarasov, O. (2014), “Legal personality of international non-governmental organizations: person analysis”, available at : <http://www.legeasiviata.in.ua/archive/2014/6-2/33.pdf> (Accessed 05 August 2017).
6. (1986), “Explanatory Report to the European Convention on the Recognition of the Legal Personality of International Non-Governmental Organisations”, Strasbourg, 24.IV.1986, *European Treaty Series*, no. 124, available at : <https://rm.coe.int/16800ca439> (Accessed 07 August 2017).
7. (1986), “European Convention on the Recognition of the Legal Personality of International Non-Governmental Organisations”, Strasbourg, 24.IV.1986, *European Treaty Series*, no. 124, available at : <https://rm.coe.int/168007a67c> (Accessed 07 August 2017).
8. “Chart of signatures and ratifications of Treaty 124”, available at : http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/124/signatures?p_auth=biF2cW0d (Accessed 17 August 2017).
9. “Fundamental Principles on the Status of Non-Governmental Organisations in Europe”, available at : <http://www.osce.org/odihr/37858?download=true> (Accessed 12 August 2017).
10. (2007), “Recommendation CM / Rec (2007) 14 of the Committee of Ministers of the Council of Europe to Member States (Concerning the establishment and operation of non-governmental organizations)”, available at : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_937 (Accessed 12 August 2017).
11. “NGOs provide an example: leading international non-governmental organizations sign a Charter of Responsibility”, available at : <https://amnesty.org.ru/node/774/> (Accessed 12 August 2017).
12. (2009), “The Code of Best Practices for Public Participation in Decision-making, adopted by the Conference of the International Non-Governmental Organizations of the Council of Europe at the October 1, 2009 meeting; CONF/PLE(2009)CODE1”, available at : <https://rm.coe.int/16802eeddb> (Accessed 12 August 2017).
13. “TOP 100 NGOs”, *The Global Journal* [Online], available at : <https://www.ngoadvisor.net/top100ngos/> (Accessed 14 August 2017).